

Vier perspectieven op levensbeschouwing en politiek

Wim-Jan Renkema

De relatie tussen religie en levensbeschouwing aan de ene kant en politieke ambities en politiek handelen aan de andere kant is voor twee groepen vrij ongecompliceerd. Dat zijn allereerst degenen voor wie deze relatie er niet is en er eigenlijk ook niet hoort te zijn. Kerk, godsdienst, levensbeschouwing, religie hoort voor hen niet thuis in de politiek. Mooi als iemand wil geloven of religieus is, maar doe dat lekker achter de voordeur. Val er geen anderen mee lastig en zeker niet in de publieke ruimte. Eigenlijk is religie voor hen iets dat overbodig is (geworden) in het publieke debat. Iets van voorbije tijden. Een hobby voor liefhebbers. Staatsrechtelijk is de Franse *laïcité* (de strikte scheiding tussen kerk en staat) hun ideaalbeeld.

De tweede groep voor wie die relatie ongecompliceerd is, zijn degenen voor wie hun eigen religie de exclusieve basis is voor politiek handelen. De eigen, heilige teksten zijn voor hen een blauwdruk voor de inrichting van

(RKPN) één zetel had in de Tweede Kamer en die zich baseerde op de 'authentieke geloofs- en zedenleer van de Heilige Roomse Kerk'. Rome bepaalt het beleid. Recentere voorbeelden zijn de lokale partijen NIDA in Rotterdam en de Islam Democraten in Den Haag. Hier geeft de islam de richting van het politiek handelen.

Voor een derde groep is de relatie 'religie-politiek' vooral strategisch van belang. Partijen als PVV en Forum voor Democratie zijn weliswaar niet openlijk christelijk, maar werpen zich wel vaak op als verdedigers van een 'joods-christelijke', Westerse cultuur. Deze 'cultuurchristenen' baseren hun politieke ambities en handelen niet op een religieuze grondslag, maar spreken een soort impliciet verlangen uit naar een monoculturele, mono-religieuze samenleving. Die is voor Wilders en Baudet nadrukkelijk blank, 'christelijk' en nationaal. En je hoeft niet gelovig te zijn.

iswaar eerder een zoektocht dan een duidelijk pad, maar het een kan niet zonder het ander. De afgelopen jaren heb ik als Tweede Kamerlid gesproken over veel onderwerpen zoals armoede, schulden, arbeidsomstandigheden, arbeidsmarktdiscriminatie, geestelijke gezondheidszorg, dak- en thuislozen, gehandicaptenzorg en ouderenzorg. Bij elk debat dacht ik na over wat ik vanuit mijn eigen vrijzinnig-protestantse levensbeschouwing zou willen bijdragen. Ik ging niet meteen naar de wet- en regelgeving of de bekostiging. Ik stelde mijzelf de vraag: 'welke levensbeschouwelijke waarde is hier in het geding?' Die vraag naar wat er echt toe doet bracht mij meestal vanzelf bij een literair werk, een theoloog of filosoof, een denker en soms een bijbeltekst. Terug naar de kern, terug naar het meest fundamentele, en dan pas naar de beleidsmatige inhoud en de politieke strategie. Deze zoektocht naar de relatie tussen een levensbeschouwelijke waarde en een actueel dossier, was veelal impliciet. Regelma-

Wim-Jan Renkema is Tweede Kamerlid voor GroenLinks. Na de verkiezingen op 17 maart keert hij niet terug in de Kamer.

'Mijn eigen levensbeschouwing en politiek handelen zijn intrinsiek verbonden'

onze samenleving. Politiek handelen wordt zo rechtstreeks gebaseerd op, of gefundeerd in, religieuze bronnen. Feitelijk geldt dit laatste voor alle partijen die een verwijzing opnemen in hun statuten, beginselen of partijnaam naar een godsdienst of religieus leider. In Nederland gaat het dan bijvoorbeeld om de ChristenUnie, het Christen-Democratisch Appèl en de Staatskundig-Gereformeerde Partij. Uit de naam van die laatste partij spreekt een theocratisch sentiment: 'ach, mocht ons nationaal beleid maar zijn geworteld in de gereformeerde dogmatiek'. Het tegenovergestelde van de *laïcité*. Een ander (historisch) voorbeeld is de Rooms-Katholieke Partij Nederland die in de jaren zeventig

En dan is er nog de vierde groep. Ik reken mijzelf daartoe. Dat zijn degenen voor wie de eigen religie of levensbeschouwing geen basis, grondslag of fundament is voor een politieke organisatie of voor een politieke agenda. Er is volgens mij geen rechtstreekse vertaling mogelijk van een bijbelboek naar een verkiezingsprogramma. Alle partijen die dat wel suggereren, 'claimen' daarmee de erfenis van het christendom. 'Écht christendom is hier te vinden', zeggen zij, 'stem op ons!'. Dat is nogal wat. Ik wil juist bescheidener zijn. Tegelijkertijd zijn voor mij mijn eigen levensbeschouwing en mijn politiek handelen intrinsiek verbonden. De relatie tussen levensbeschouwing en politiek is voor mij wel-

tig bleek het een proces van enerzijds introspectie en reflectie en anderzijds juist gesprek, dialoog en onderzoek.

Ik gun GroenLinks collectief ook zo'n proces. Laten wij seculier blijven, maar niet anti-religieus worden. Wij zijn een partij die wortels heeft in het humanisme en het christendom en open staat voor andere religies en levensbeschouwingen. Laten wij ons verbinden met progressieve, vrijzinnige krachten binnen alle levensbeschouwingen. Laten wij op zoek gaan naar wat 'waardengedreven' politiek betekent.